

De Sperwer *Accipiter nisus* als broedvogel in de provincie Groningen in 2012

Johan Bos

In 2012 is een nieuwe inventarisatie van start gegaan met als doel zo goed mogelijk de actuele broedpopulatie van de Sperwer in de gehele provincie Groningen in kaart te brengen. In het verleden is naar deze soort redelijk wat onderzoek gedaan in de provincie (vooral rondom de stad en in de aan Drenthe grenzende gebieden), maar een compleet en accuraat overzicht is er nog nooit geweest. Bovendien is er recentelijk landschappelijk veel veranderd in de provincie: vele, enkele decennia geleden, aangeplante bosjes bij dorpen en rondom de stad bereiken nu een leeftijd die een ideaal broedbiotoop voor Sperwers herbergen. Dat was jaren geleden wel anders, toen Sperwers in de meestal boomloze regionen in Groningen niets te zoeken hadden.

Gebied en methode

De provincie Groningen, een gebied van 2333 km², is natuurlijk te groot om in een jaar compleet te bestrijken. We gebruikten daarom de gemeentegrenzen om het in te delen in hapbare brokken die intensief en volledig kunnen worden onderzocht. Het idee is dat sommige van zulke gebieden jaarlijks herhaald worden om iets over bestandstrends te weten te komen, en dat ieder jaar nieuwe deelgebieden (gemeenten) onderzocht worden. Gelukkig zijn er een aantal actieve roofvogelaars die al jaren een vast gebied onder hun hoede hebben. Met deze zijn uiteraard contacten gelegd om dubbel inventarisatiewerk te voorkomen. Alle medewerkers aan het project is gevraagd om basale broedbiologische gegevens te verzamelen, zoals nestboomsoort, broedsucces, legsel- en broedselgrootte (als horstcontroles plaatsvinden). Ook is gevraagd ruipennen te verzamelen om de territoriumhouders nader te identificeren op leeftijd. Met ringer Lex Tervelde en klimmer Tom Stienstra zijn er in 2012 bij een aantal paren de nestjongen geringd, waarbij zoals gebruikelijk biometrische gegevens (handvleugellengte en gewicht) geregistreerd zijn en jongen op de aanwezigheid van luisvliegen zijn gecheckt.

Resultaten

In 2012 werden vier gemeenten goed onderzocht: Groningen/stad, (gemeente Groningen 84 km²: 11 territoria; Pieter de Haan, zie ook de Haan 2011), Haren (51 km²: 6 territoria; Johan Bos, Erik Bazuin), Leek (64 km²: 6 territoria; Johan Bos, Tom Stienstra, Rene Oosterhuis), Pekela (50 km²: 1 territorium, Simone van der Sijs), en Loppersum (112 km²: 3 territoria; Albert-Erik de Winter, Johan Bos, Marcel Sandifort). Verder werden er verspreid over de provincie nog 6 territoria vastgesteld (Alwin Hut, Albert-Erik de Winter). Tezamen goed voor een indrukwekkend aantal van 33 territoria voor een klein deel van de provincie Groningen.

Groningse Sperwers broedden in 2012, naast de traditionele oudere bossen in het zuiden van de provincie, in parken, in jonge bosaanplantingen naast dorpjes of langs snelwegen (vooral die met een overschot aan steekmuggen en tot aan de oksel reikende brandnetels), op een begraafplaats, en in een verwilderde boomkwekerij. Ruim tweederde van de Groningse Sperwers broedt in loofbomen. Bij 31 nesten waarvan de boomsoort bekend was werd 10 keer een naaldboom gemeld (vooral fijnspar, verder grove den en lariks) en 21 keer een loofboom (met veel variatie, o.a. zomereik, Spaanse aak, wilg, beuk, berk, vogelkers, meidoorn, es, haagbeuk en vlier).

Een van de gevonden sperwerparen broedde op een begraafplaats in de stad Groningen; hier worden de jongen geringd, 23 juni 2012 (Foto: Johan Bos). *One of the Sparrowhawks bred on a cemetery in the city of Groningen; 23 June 2012, when chicks were ringed.*

Bij 15 van de 25 paren die nader gevolgd zijn vlogen jongen uit, wat zich laat vertalen in een broedsucces van 60%. Predatie en deelpredatie werd vooral in de jongentijd vastgesteld (jongen op mysterieuze wijze uit het nest verdwenen, soms vergezeld van afgebeten bloedpennetjes onder het nest). Bij 7 nesten werden de jongen geringd (met resp. 1, 1, 2, 3, 4, 5 en 6 jongen) waarbij slechts 1 keer luisvliegenbesmetting geconstateerd werd. Een vrij laag gemiddeld aantal jongen van 3.1 dus, mogelijk veroorzaakt door predatie in de jongentijd.

Nawoord

Mocht je belangstelling hebben om deel te nemen aan deze inventarisatie, laat het me weten. Vooral in het oosten van de provincie zijn er kennishiaten. Naast de huidige populatie verzamel ik ook oudere gegevens van Sperwers in de provincie Groningen, om zo de ontwikkeling (sinds de tweede helft van de vorige eeuw) beter te begrijpen. Er zijn al behoorlijk wat gegevens binnengekomen. Maar vind je nog wat in je notitieboekje of in een bureaulade, dan verheug ik me zeer op een (elektronisch) berichtje. Als respons krijg je dan een historisch overzicht van de gegevens die ik tot nu boven water heb gekregen.

Summary

Bos J. 2013. The Sparrowhawk *Accipiter nisus* as a breeding bird in the province of Groningen in 2012. De Takkeling 21: 129-131.

In 2012, in five municipalities in the province Groningen, altogether some 361 km², 27 territories of Sparrowhawks were found, with another 6 territories elsewhere in the province. The birds were breeding in woodlots, but also in parks, small plantations along highways, on a cemetery and in a tree nursery. Of 31 nests found, 10 were in coniferous trees, the rest in a variety of deciduous trees. Fifteen out of 25 pairs were successful in raising at least one fledgling. Predation and partial predation were often recorded. In seven nests where young were ringed, the number of nestlings was 1, 1, 2, 3, 4, 5 and 6 (on average 3.1/successful nest). Louse flies were found in a single nest.

Literatuur

Haan P. de 2011. Inventarisatie van Havik *Accipiter gentilis* en Sperwer *A. nisus* rond Groningen. De Takkeling 19: 193-196.

Adres: De Savornin Lohmanlaan 55, 9722 HD Groningen, johan.bos@rug.nl